

УДК 53.01

О. Рокіцький

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ЗІНОВІЙ ХРАПЛИВИЙ

Зіновій-Володимир Храпливий народився 15.03.1904р. в селі Лисівцях Заліщицького повіту Тернопільської області в родині сільського вчителя. Батько Василь Храпливий скоро помер, а мати Софія з Ганкевичів залишилася із чотирма синами: Іваном, Романом, Євгеном і наймолодшим 4-річним Зенком. Всі сини в майбутньому стали визнаними представниками української інтелігенції, що було безумовною заслугою матері, яка мусила жити на скромну пенсію вдови сільського вчителя. У 1908 році родина переїздить до Тернополя, де хлопчик закінчує народну школу. Вибух Першої світової війни піддає родину новим випробуванням на еміграції. Старші брати були мобілізовані до війська, пережили довготривалий полон і лише у 1918 році наймолодший Зіновій повертається разом з матір'ю до Збаража і поселяються в матеріної сестри. У важкі повоєнні роки хлопчина працює, займається самоосвітою і щойно у 1923 році здає заочно іспит зрілості у Тернопільській гімназії. В тому ж році записується на студії у Віденському і одночасно у Краківському університетах, але через нестачу засобів існування залишає навчання і тільки у 1926р. вступає у Львівський університет, де у 1929 році складає іспит на звання вчителя фізики і математики.

Педагогічну працю Храпливий починає у Перемишлі, спочатку у приватній жіночій, опісля в чоловічій державній українській гімназії. В 1936 році повертається до Львова на посаду вчителя фізики 1-ої Академічної української гімназії (філії). В цей час укладає український гімназійний підручник “Нарис фізики”, який вийшов у 1938 році, що було важливою подією в умовах катастрофічної нестачі українських підручників.

Одночасно з педагогічною роботою З. Храпливий займається наукою. Ще працюючи в Перемишлі доїжджає до Львова, щоб брати участь у роботі наукового семінару Інституту теоретичної фізики при Львівському університеті. У 1932 році успішно захищає дисертацію в галузі квантової механіки. Через два роки його обирають дійсним членом НТШ, яке на той час прирівнювалось до рівня академії наук. Уже в ранзі дійсного члена НТШ др. Храпливий починає займатися нелінійною електродинамікою Борна-Інфельда. У 1939 році З. Храпливого запрошують на посаду професора кафедри теоретичної фізики у Львівський університет і навіть призначають проректором з наукової роботи. І знову війна, і знову еміграція спочатку до Відня, а потім до Мюнхена. У Мюнхені Храпливий деякий час працює надзвичайним професором і керівником кафедри фізики Міжнародного вільного університету, організованого ООН для біженців, згодом професором фізики в Українському техніко-господарському інституті (УТГІ), що перенісся сюди із Праги. В 1948 році його запрошують на посаду професора фізики у католицький університет у Сент-Луїс у США, куди він переїздить, одружившись із колишньою ученицею Марією Курилець.

На американській землі відбувається новий науковий злет професора. Одна за одною появляються у журналі “Physical Review” праці, у яких він, розвиваючи свою традиційну тематику, розробляє більш досконалий апарат розрахунку взаємодії діракового електрона у зовнішньому полі на основі представлення Фолді-Войтхоузена. Проф. Храпливий брав участь в численних наукових конференціях, був активним дійсним членом американського НТШ, членом Нью-Йоркської Академії Наук, членом Американського фізичного товариства. Помер у 1983 році, похований на цвинтарі св. Андрія у Баунд-Бруку – пантеоні видатних українців Америки.